
Nationella underrättelsecentret, Nuc, inom den myndighetsgemensamma satsningen mot den grova organiserade brottsligheten, redovisar:

Myndighetsgemensam lägesbild om grov organiserad brottslighet 2016-2017

Öppen version

 Arbetsförmedlingen

Ekobrottsmyndigheten

Försäkringskassan

Kriminalvården

Kronofogden

KUSTBEVAKNINGEN

 Migrationsverket

Polisen

Skatteverket

Säkerhetspolisen

Tullverket

ÅKLAGARMYNDIGHETEN

Innehåll

1 Presentation av rapporten	2
Metod och material	2
Utgångspunkter för arbetet	2
2. Aktörerna inom den grova organiserade brottsligheten	3
Den organiserade brottslighetens sammanhang	3
Roller inom den grova organiserade brottsligheten	3
Kompetenser	4
3. Brottssområden	6
Ekonomisk brottslighet, bedrägerier och bidragsbrott	6
Identitetsrelaterad brottslighet	6
Miljöbrott	6
Punktskattebrott	7
4. Verktyg och tillvägagångssätt	8
Företag, stiftelser och föreningar	8
Intyg och ID-handlingar	8
Informationsteknik och virtuella betalningslösningar	8
Penningtvätt	8
5. Avslutande diskussion	9

1. Presentation av rapporten

Den myndighetsgemensamma satsningen mot grov organiserad brottslighet (kallas fortsättningsvis satsningen) startade sommaren 2009. I satsningen avses med grov organiserad brottslighet sådan brottslighet som bedöms särskilt samhällsfarlig eftersom den påverkar företagande på lika villkor, demokratiskt beslutsfattande och fysisk säkerhet i samhället. Satsningen utgår från en myndighetsgemensam inriktning som beslutas årligen av Samverkansrådet, där varje samverkande myndighet representeras av sin generaldirektör (eller motsvarande).

De samverkande myndigheterna är för närvarande Arbetsförmedlingen, Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan, Kriminalvården, Kronofogdemyndigheten, Kustbevakningen, Migrationsverket, Polismyndigheten, Skatteverket, Säkerhetspolisen, Tullverket och Åklagarmyndigheten.

Syftet med lägesbilden är att presentera en myndighetsgemensam, aktuell och framåtblickande bild av den grova organiserade brottslighetens sammanhang, aktörer, brottsområden och brottsverktyg.

METOD OCH MATERIAL

Lägesbilden bygger på tre olika material.

1. Material från de samverkande myndigheterna i form av kvalitativa bedömningar och beskrivningar av myndigheternas bild av den grova organiserade brottsligheten.
2. Workshops med en referensgrupp bestående av representanter från bland annat Brottsförebyggande rådet, Länsstyrelsen Stockholm, Sveriges Kommuner och Landsting, Bolagsverket och Åklagarmyndigheten.
3. Relevanta rapporter från de samverkande myndigheterna samt från till exempel Brottsförebyggande rådet.

UTGÅNGSPUNKTER FÖR ARBETET

Nationella underrättelsecentret (Nuc) använde en vid definition av organiserad brottslighet för att alla de samverkande myndigheterna skulle ha möjlighet att beskriva de kriminella aktörer de möter i sin verksamhet. Definitionen löd att det skulle röra sig om 1) minst två personer som 2) varaktigt över tid 3) begår allvarliga brott i samarbete 4) i syfte att uppnå ekonomisk vinning.

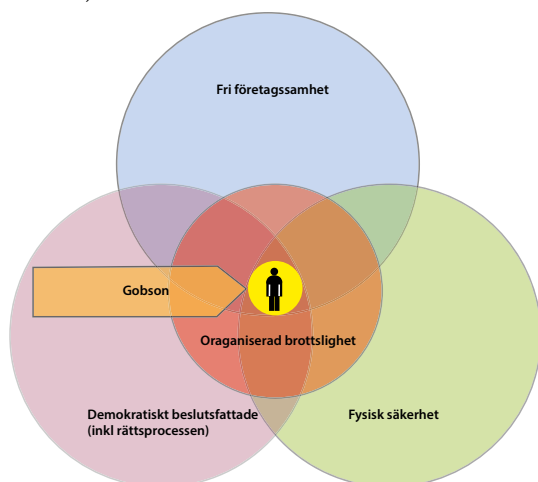
Utöver definitionen har Nuc arbetat utifrån hypotesen att aktörerna inom den grova organiserade brottsligheten skapar nätverk och grupperingar för att genomföra brott, de finns i ett sammanhang och verkar sällan ensamma. Olika personer har olika roller eller funktioner i olika brottsupplägg. De kriminella nätverken är som regel flexibla – personer går in och ut, den brottsliga verksamheten kan avta när brottet är genomfört och mobiliseras när nästa brott ska genomföras. Brottslighet kan även stabiliseras och pågå under lång tid om den är inkomstbringande. De kriminella aktörerna kan skydda brottsligheten från att upptäckas av myndigheter och andra kriminella samt skapa förutsättningar som underlättar för den brottsliga verksamheten. Ofta håller aktörerna en låg profil för att därigenom maximera sina kriminella inkomster.

2. Aktörerna inom den grova organiserade brottsligheten

DEN ORGANISERADE BROTTSLIGHETENS SAMMANHANG

Satsningen utgår från att grov organiserad brottslighet är kriminalitet som påverkar sfärerna den fria företagsamheten, det demokratiska beslutsfattandet (inklusive rättsprocessen) och allmänhetens fysiska säkerhet. När aktörerna påverkar alla tre sfärer är de att betrakta som särskilt samhällsfarliga.

Att avgöra var gränsen går mellan organiserad brottslighet och grov organiserad brottslighet är svårt. Det finns inte vedertagna definitioner att förhålla sig till. Organiserad brottslighet täcker in mer brottslighet än de tre sfärernas som utgör satsningens fokus. I bilden nedan visualiserar Nuc relationen mellan sfärerna, organiserad brottslighet i allmänhet och satsningens strategiska personer (i detta avsnitt under namnet Gobson).

Bilden visar att Gobson är en kriminell aktör som har kriminell kapacitet inom de tre sfärerna. Det illustrerar även att inte all organiserad brottslighet innefattar tre eller två komponenter. Det finns dessutom organiserad brottslighet som ligger utanför de tre sfärerna.

Ett löst sammansatt nätverk av aktörer

Nuc menar att aktörerna inom grov organiserad brottslighet till största del är att betrakta som ett löst sammansatt nätverk. I detta nätverk är det viktigt att vara skicklig och diskret. Man vill och behöver kunna visa på "bra referenser". Personen behöver inte ha växt in i brottslighet från ung ålder, utan kan ha involverats som vuxen då personen har de färdigheter och kontakter som behövs.

Aktörerna kan bytas ut när de missköter sig. Det gemensamma målet för brottsligheten är att den ska vara inkomstbringande. För att ge förutsättningar för det behöver brottsligheten och dess aktörer synas så lite som möjligt för rättsväsende och myndigheter.

Det finns starkare och svagare band av vänskap och lojalitet inom nätverket. Ett löst sammansatt nätverk är därmed inte att betrakta som motsats till beständiga relationer och partnerskap där en person kan samarbeta med en relativt fast kärna av personer under lång tid. Det är inte heller att betrakta som en motsats till gäng eller andra fastare grupperingar. Grupperingarna och individerna har kontakter både i och utanför sin närmsta grupp.

Gobson – ett fiktivt exempel

För att kunna beskriva vilken typ av kriminell aktör satsningen kan fokusera på skapade Nuc den fiktiva personen Gobson. I detta avsnitt används Gobson som exempel för att beskriva en kriminell aktör inom grov organiserad brottslighet.

Gobson är man, i 40-årsåldern, har ett arbete och en taxerad inkomst. Han och hans familj har en lyxkonsumtion som inte motsvarar inkomsten. Han är social och en god organisatör. Han har högt renommé och är känd för att hålla sitt ord och vara pålitlig.

Gobson har direkt och indirekt kontroll över företag. Han utnyttjar legala och illegala möjligheter till ekonomisk vinning som finns inom ramen för välfärdssystemen. Om han behöver en ny kompetens som inte redan finns i nätverket efterfrågar han denna. Det innebär att Gobsons nätverk är till viss del beständigt och till viss del förnyas. Personerna i brottsuppläggen vet olika mycket om brottsplanerna.

Gobson är multikriminell och ägnar sig åt olika typer av brottslighet. Brottsligheten kan vara systematisk, upprepad och pågå under lång tid. Andra brottsupplägg har en början och ett slut. De kan övergå från tillfälliga brottsupplägg till att bli systematisk brottslighet.

Det finns ett ständigt lärande och anpassning i Gobsons brottslighet. Han tar lärdom av domar, avslag på beslut, när han utsätts för kontroll och så vidare. På så sätt sker en ständig förfining av brottsuppläggen. Pengarna som tjänas in kan investeras i annan brottslighet, i legal verksamhet och i ren konsumtion.

Gobson vill helst inte att den brottslighet han ägnar sig åt ska synas. Brottsligheten är som mest inkomstbringande när den inte drar uppmärksamhet till sig.

ROLLER INOM DEN GROVA ORGANISERADE BROTTSLIGHETEN

Med roller inom den grova organiserade brottsligheten menas olika funktioner som behövs för att genomföra brottsupplägg. Samma roll kan innehas av flera personer, samtidigt som en person kan ha flera roller.

Nucs definition av begreppen möjliggörare och specialist

Termerna möjliggörare och specialist används av flera av de samverkande myndigheterna men med olika innebörd. I denna rapport menar Nuc att möjliggörare är de som genom sitt arbete kan genomföra tjänster som möjliggör brottslighet. Specialister är de som rekryteras för att utföra specifika uppdrag inom brottsligheten.

Möjliggöraren och specialisten kan vara tvingade att bidra till brottsuppläggen genom olika form av direkt eller indirekt utpressning. Möjliggöraren och specialisten kan även vara betald av den kriminella aktören, vilket är en form av korrup-tion.

Möjliggörare

Möjliggöraren är en person som medvetet eller omedvetet möjliggör brottslighet. Han eller hon används både för att skapa tillfälle för brottslighet och för att dölja den. Möjliggörandet behöver inte vara kriminellt. Det kan handla om att genomföra tjänster, bidra med information eller underlätta att göra något som funktionen i vanliga fall skulle ha gjort. Det är möjliggörarens funktion som har särskild betydelse. Genom sin funktion i en organisation eller i sin yrkesutövning har han eller hon befogenheter och ansvar.

Specialist

Specialisten fungerar som en tillfällig resurs för aktörerna inom den grova organiserade brottsligheten. En specialist är en person som rekryteras för att genomföra uppdrag. Specialisten är alltid medveten om sin handling, även om han eller hon inte behöver ha kunskap om hela brottsupplägget.

Specialisten har kompetenser som efterfrågas (se mer om kompetenser nedan i detta avsnitt). Specialisten är bra på sitt område och nödvändig för brottsupplägget. Specialisten kan tas in för enstaka uppdrag eller kontinuerligt arbete i ett brottsupplägg som pågår under längre tid. Dessa uppdrag kan bestå i att skriva giltiga avtal, genomföra ett våldsbrott, låsa upp kryptering av information eller frakta en container från en plats till en annan.

Entreprenörer/organisatörer

Entreprenören är en organisatör som ser och utnyttjar möjligheter till inkomstbringande brottslighet. Han eller hon har ett stort nätverk. Entreprenören/organisatören kan i vissa fall styra brottsligheten från en relativt dold position. Det kan finnas flera personer inom ett brottsupplägg som har rollen entreprenör/organisatör. Det är inte säkert att personen har gjort en "traditionell kriminell karriär" från småbrott i tonåren inom kriminella nätverk och gäng vidare till en hög position inom den grova organiserade brottsligheten.

Fotfolk

All brottslighet behöver personer som utför "grovjobbet" och som är brottslighetens fasad. Detta är personer som utnyttjas eller anlitas för att göra de delar av brottsligheten som är synlig. Det handlar bland annat om bulvaner och målvakter som till exempel bemannar styrelser eller äger bolag på pappret. Det handlar även om personer som rent faktiskt hanterar varor eller köper sådant som behövs till brottsuppläggen. Skillnaden mellan fotfolk och specialister är inte en skarp uppdelning utan en gräzon.

Utnyttjade personer – de okända brottsoffren

Det är dock tydligt att den grova organiserade brottsligheten utnyttjar människor i olika brottsupplägg. Detta är en grupp personer som Nuc särskilt vill lyfta fram. De utnyttjade personerna får sällan status som målsägare, i många fall betraktas de inte ens som brottsoffer, och får därmed inte tillgång till de rättigheter en målsägande har som del av rättsprocessen.

Det är dock tydligt att den grova organiserade brottsligheten utnyttjar människor i olika brottsupplägg. Detta är en grupp personer som Nuc särskilt vill lyfta fram. De utnyttjade personerna får sällan status som målsägare, i många fall betraktas de inte ens som brottsoffer. Det rör sig ofta om personer som på något sätt hamnar i en beroendesituation till den kriminella aktören.

Personerna som utnyttjas samarbetar med aktörer inom den grova organiserade brottsligheten eftersom de antingen har egenintresse i det eller på grund av rädsla för egen eller anhörigas del. Det behöver inte vara uttalade för att de utnyttjade personerna ska känna sig tvungna att delta i brottsupplägg.

KOMPETENSER

Aktörer inom den grova organiserade brottsligheten besitter och efterfrågar en mängd olika kompetenser. Nuc har delat upp dessa i kompetenser som efterfrågats sedan tidigare samt de nya kompetenser som efterfrågas.

Kompetens som fortfarande efterfrågas

Brottsupplägg inom olika former av ekonomisk brottslighet involverar ofta företag. Det betyder att *kompetens inom ekonomi och redovisning* är eftertraktad. Dessutom efterfrågas ofta kompetens från mer *erfarna brottslingar inom ekonomisk brottslighet*. Dessa har kunskap och stora kontaktnät för att genomföra ekonomiska brott.

Kunskap om juridik och legala processer är viktigt för den grova organiserade brottsligheten. Många av de kriminella aktörerna har själva stor kunskap – jämfört med gemene

man – om hur rättsväsendet fungerar och vilka rättigheter de har. Detta till trots är juridisk kunskap, gärna i form av en ofta anlitad advokat eller annat juridiskt ombud, en viktig kontakt för personer inom den grova organiserade brottsligheten. Även juridiska ombud som specialiserat sig på affärsjuridik kan efterfrågas.

Ny kompetens som efterfrågas

Kunskap om hur företag kan utnyttjas i flera olika faser av företagets livscykel efterfrågas oftare och av fler kriminella aktörer. Det har blivit enklare att starta företag vilket innebär att fler ägnar sig åt mindre komplex ekonomisk brottslighet.

Även *kunskap om skattelagstiftning* är mer efterfrågad i dag. Det gäller framförallt kunskap om skatter kopplade till företagande. Dessutom efterfrågas *kompetens om andra associationsformer*, till exempel stiftelser och föreningar samt hur dessa kan användas i brottslighet. Relaterat till företag, föreningar och stiftelser efterfrågas kompetens om vilka bidrag och *olika ekonomiska stöd* som kan sökas och hur man går tillväga.

Den organiserade brottsligheten använder kompetens om kreditgivning. Med kreditgivning avses både krediter som företag kan lämna i samband med försäljning av en vara och lånekrediter som beviljas av finansiella institut eller banker.

Slutligen ser Nuc att *kompetens inom logistik* är efterfrågat.

3. Brottsområden

I detta avsnitt presenteras de brottsområden som flera myndigheter lyfter fram. Alla myndigheter ser att den organiserade brottsligheten ägnar sig åt brottsupplägg som faller utanför de brottsområden som presenteras i detta avsnitt. Nuc har valt att fokusera på de brotts- och problemområden där flera myndigheter ser involvering av grov organiserad brottslighet, det vill säga av kriminella aktörer som påverkar alla tre sfärer.

EKONOMISK BROTTSLIGHET, BEDRÄGERIER OCH BIDRAGSBROTT

Olika former av mindre komplexa ekonomiska brott, bedrägerier och bidragsbrott är för kriminella aktörer inom den grova organiserade brottsligheten att betrakta som en huvudsaklig brottslighet som ger dem en grundinkomst. Aktörerna inom den grova organiserade brottsligheten kombinerar flera olika typer av brott. Nuc bedömer dessutom att de kriminella aktörerna har uthållighet och systematik i brottsligheten så länge den är inkomstbringande. Ekonomisk brottslighet av mer avancerad karaktär är fortsatt förbehållen ett mindre antal kriminella aktörer.

I flera fall ser Nuc att kriminella aktörer ägnar sig åt brott som fördelar sig på flera myndigheters ansvarsområden. Till exempel kan skattebrott kombineras med grova bedrägerier, tullbrott eller bidragsbrott.

Nuc ser tydliga indikationer på att användande av företag är vanligt och sker systematiskt inom grov organiserad brottslighet. Företag används som brottsverktyg både före och efter konkurs. Företag behövs för att genomföra exempelvis bokföringsbrott, skattebrott, kredit- och ROT/RUT-bedrägerier så länge företaget är aktivt. Genom företaget kan man ha rätt till olika former av anställnings- och arbetsgivarstöd. Efter en konkurs kan företaget utnyttjas för lönegarantibedrägerier.

I flera fall har de kriminella aktörerna riktat in sig på vissa branscher och företeelser. Brottsupplägg med svart arbetskraft, oredovisade intäkter och en blandning av svart och vit verksamhet är sedan länge kända brottsfenomen. Svart arbetskraft återfinns ofta inom arbetskraftsintensiva branscher som exempelvis bygg, städ, restaurang och transport. Flera myndigheter flaggar för att det inom dessa branscher finns kriminella aktörer från grov organiserad brottslighet som visar intresse i olika typer av upphandlingar. Flera av de samverkande myndigheterna poängterar dessutom att det finns en risk för utnyttjande av utländsk arbetskraft och utsatta personer.

Även andra associationsformer än företag, till exempel stiftelser eller föreningar, används i brottslighet. Associationsformen väljs utifrån den brottslighet som ska genomföras.

Ekonomisk brottslighet med internationell dimension

Den ekonomiska brottsligheten har i många fall en tydlig internationell dimension. I vissa fall är det en förutsättning, till exempel vid punktskattebrott och momsbedrägerier. Även vid annan ekonomisk brottslighet används den internationella dimensionen. De kriminella aktörerna utnyttjar den fria rörligheten av personer, varor och tjänster inom EU. Utländska medborgare och företag förekommer i allt större omfattning i ekonomiska brottsutredningar.

IDENTITETSRELATERAD BROTTSLIGHET

Det finns flera exempel på hur aktörerna inom den grova organiserade brottsligheten ägnar sig åt systematisk identitetsrelaterad brottslighet riktad mot välfärdssystemen. Denna brottslighet minskar tilltron till våra identitetshandlingar.

Äkta, falska eller manipulerade identitetshandlingar används som verktyg i brottslighet. Med dessa kan aktören exempelvis starta företag och öppna bankkonto för att få ekonomisk vinning från välfärdssystemen eller begå skattebrott, bedrägerier, penningtvätt och så vidare.

MILJÖBROTT

Miljöbrott avser handlingar som skadar miljön och människors hälsa. Kategorin omfattar olika typer av brottslighet såsom illegal hantering av avfall, illegal handel med utrotningshotade djur och växter (CITES-brott), artskyddsbrott, kemikaliehantering och grova jaktbrott. Internationellt sett bedöms miljöbrott vara ett av de mest omfattande organiserade brotten efter narkotika och vapen.

Illegal hantering av avfall

Miljöbrottslighet inom avfallssektorn i Sverige kännetecknas av brott som begås med hjälp av företag och drivkraften är ekonomisk vinning. Avfallshantering illustrerar både uppfinningsriktighet hos de kriminella aktörerna samt att brottsligheten är beroende av tillstånd, fasader, intyg och beslut.

Ett återkommande tillvägagångssätt är att kriminella aktörer omhändertar restavfall från metallåtervinning. Restavfall medför en stor kostnad för återvinningsföretagen. Kriminella aktörer kan göra ekonomiska vinster genom att mot betalning ta emot restavfallet för att sedan göra sig av med det på ett felaktigt sätt. Det förekommer att avfall, både vanligt avfall och farligt avfall, från till exempel industrier hanteras på ett sådant sätt att det kan medföra skada för människors hälsa eller miljön. Olaga avfallshantering sker både gränsöverskridande och inom landet.

PUNKTSKATTEBROTT

I Sverige finns konsumtionsskatter på särskilt utvalda varor och tjänster, vilka kallas för punktskatter. Skatten är flera gånger större än varans värde. Aktörer inom grov organiserad brottslighet har länge visat intresse för brott med punktskatter, främst om cigaretter och alkohol. Det finns ett fåtal exempel där oljeprodukter varit aktuella. Nuc bedömer att det är vinstmöjligheterna som gör brottsområdet intressant för grov organiserad brottslighet.

4. Verktyg och tillvägagångssätt

FÖRETAG, STIFTELSE OCH FÖRENINGAR

Kriminella aktörer inom grov organiserad brottslighet använder företag med legal verksamhet för att dölja kriminell verksamhet och svarta pengar. Nuc ser att det ofta finns minst ett företag i olika brottsupplägg. De kriminella aktörerna genomför flera olika varianter av brott och de samverkande myndigheterna upptäcker oftare att brottstyper kombineras, till exempel kombineras bedrägerier med bidragsbrott och ekonomisk brottslighet. Det finns en tydlig systematik vid genomförande av brottsupplägg som innefattar flera olika brottstyper.

De samverkande myndigheterna upptäcker i allt större utsträckning att kriminella aktörer inom grov organiserad brottslighet använder sig av föreningar och stiftelser.

INTYG OCH ID-HANDLINGAR

De kriminella aktörerna inom grov organiserad brottslighet använder sig av olika typer av intyg i brottsupplägg. Riktiga intyg kan användas i kombination med falska intyg. Intygen behöver inte vara fysiska handlingar utan kan också vara elektroniska handlingar och urkunder. Äkta, falska och manipulerade identitetshandlingar är intyg som används som brottsverktyg. Syftet är att dölja de verkliga kriminella aktörerna.

Kriminella aktörer använder en uppsättning identiteter för att starta bolag och öppna bankkonton. En uppsättning identiteter ger aktörerna en anonymitet mot de samverkande myndigheterna och vid behov även mot andra kriminella.

INFORMATIONSTEKNIK OCH VIRTUELLA BETALNINGSLÖSNINGAR

Nuc menar att den grova organiserade brottsligheten använder informationsteknik och virtuella betalningslösningar i brottsupplägg när det passar. Tekniken erbjuder vägar för säker kommunikation, möjligheter till efterforskning, marknadsplats, brottsverktyg, krypteringsmöjligheter med mera.

PENNINGTVÄTT

Penningtvätt syftar till att dölja brottsvinster och är en nödvändighet för de kriminella aktörerna. Pengaförflyttningar görs många gånger mellan olika konton och de samverkande myndigheterna upptäcker allt oftare användning av virtuella betalningslösningar. Det finns dock fortfarande traditionella modus kvar, som postväxlar och kontant betalning av bilar, båtar och fastigheter.

Det finns exempel på hur svarta inkomster finansierar renoveringar och byggen av hus. Arbetet sker med svart arbetskraft och när huset sedan säljs har det blivit en god förtjänst som är vita pengar. De investeras även i fastigheter och andra investeringar utomlands.

Penningmaskering är när underentreprenörer, factoringbolag, målvakter och växlingskontor används för att maskera att vita pengar i slutändan plockas ut som svarta. Ekobrottsmyndigheten och Skatteverket menar att cirka 65 miljarder kronor undandras beskattning i samband med att maskerade pengar används till löneutbetalningar.

5. Avslutande diskussion

Kartläggning av myndigheternas verksamhet har förenklats

Service gentemot samhällsmedborgarna bedöms ha blivit en viktigare del av myndigheternas uppdrag. Detta visar sig exempelvis genom att fler myndigheter kan svara på frågor genom sociala medier, gör information lättillgänglig och inte minst genom digitalisering av information och tjänster (e-tjänster).

Det negativa med denna utveckling är att de kriminella aktörernas möjligheter att kartlägga myndigheternas verksamhet underlättas. De samverkande myndigheterna upplever att kriminella aktörers kunskap om myndigheternas verksamhet ökar. Flera myndigheter har eller har haft medarbetare som medvetet eller omedvetet bidragit med kunskap som möjliggjort brottslig verksamhet.

När de samverkande myndigheterna anpassar sin verksamhet för att allmänheten enklare ska få information, kunna använda e-tjänster, kunna följa sin handläggning och ställa krav på snabb behandling av ärenden kommer detta även underlätta för kriminella att lära sig om myndigheterna. Att ha ett brottsförebyggande perspektiv när nya tjänster byggs upp är därför viktigt.

Service och god kontroll

Flera myndigheter upplever ökade krav och högre prioritering av service och snabb handläggning. Flera myndigheter vittnar dessutom om att kontroll upplevs som något negativt som myndigheten inte vill stå för, till exempel vid medial granskning. Nuc poängterar att det befintliga kontrollarbetet inte är dåligt.

Det är viktigt att beslutsfattandet inom de samverkande myndigheterna är rättssäkert och förutsägbart. Tilltron till myndigheterna minskar om de upplevs behäftade med fel och orättvisor. Kontrollarbete ligger med andra ord i allas intresse, både myndigheternas och samhällsmedborgarnas. God kontroll är ett begrepp som kan användas för att illustrera en annan syn på kontrollarbete, att kontrollarbete och servicekrav kan gå hand i hand.

Fler brottsarenor

Den ökade teknikanvändningen i brottsupplägg går i linje med utvecklingen i samhället i stort, där användningen av e-tjänster blir allt vanligare. Även de samverkande myndigheterna ökar sin teknikanvändning genom fler och enklare e-tjänster. När myndigheterna skapar eller ändrar sina e-tjänster är det därför viktigt att de samtidigt vidareutvecklar sina automatiserade kontroller.

Internet har gett vissa brottsupplägg ytterligare en arena, till exempel bedrägerier, försäljning av illegala varor samt utbyte av kriminella tjänster. Det ökade tekniska användandet inger emellertid de kriminella en falsk trygghet. Genom att teknik

används i brottsupplägg lämnas elektroniska spår som kan följas upp och bli bevis i utredningar mot de kriminella aktörerna.

Den grova organiserade brottsligheten verkar både i Sverige och utomlands. Nuc bedömer att de internationella kopplingarna blir fler genom ett stort flöde av varor, tjänster, transaktioner, personer och bolag över Sveriges gränser.

Intyg – ett allt viktigare brottsverktyg

Nuc har uppmärksammat att intyg och identiteter missbrukas av kriminella aktörer. Detta leder till att det finns risk för att tilltron till intyg och identitetshandlingar minskar.

Intyg ligger ofta till grund för myndighetsbeslut. Exempel på sådana intyg är arbetstillstånd, läkarintyg, skuldbrev och fakturor. Riktiga intyg kan användas i kombination med falska intyg. Intygen som används behöver inte vara fysiska handlingar utan kan också vara elektroniska handlingar och urkunder.

Enskilda personer, vars identitet utnyttjas av aktörerna inom den grova organiserade brottsligheten, har en utsatt position och samhällets skydd för dessa individer är inte anpassat till problematiken.

Kopplat till trenden om missbruk av identiteter ser Nuc att ID-handlingar används för att kunna uppbära dubbla eller flera ersättningar från välfärdssystemen. De kriminella aktörerna har hittat nya och fler tillvägagångssätt för att komma åt välfärdssystemens olika ersättningar.

Behov av förändringar

Nuc ser ett behov av flera förändringar på många olika områden i arbetet mot grov organiserad brottslighet. Brottsförebyggande rådet och vissa av de samverkande myndigheterna har i andra sammanhang lyft behov av vissa lagändringar. Det rör till exempel lagen om underrättelseskyldighet som skulle kunna omfatta juridiska personer. Lagändringar som möjliggör effektivare informationsutbyte och direktåtkomst av information som inte är hemlig är andra viktiga frågor som skulle förbättra förutsättningarna för effektivt arbete mot grov organiserad brottslighet.

Inom ramen för den myndighetsgemensamma satsningen mot grov organiserad brottslighet kan arbetet fördjupas och breddas. Att arbeta i samverkan med stor uthållighet är ett framgångsrikt arbetssätt mot komplexa brottsproblem. För att fortsätta utveckla satsningen kan arbetet i större grad omfatta fler brottsförebyggande insatser, vilket skulle passa vissa av de brottsfenomen som beskrivs i denna lägesbild.

Att fortsätta kartlägga och analysera brottsfenomen och problemområden gemensamt för att få en myndighetsgemensam bild har visat ge bra resultat när det gäller att hitta de mest effektiva åtgärderna och vilken eller vilka myndigheter som kan genomföra dem.

Utgivare:
Polismyndigheten
Box 12256
102 26 Stockholm